

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Augustinus, Episcopus in Africa Hipponensis, Veritatis
Evangelico-Catholicæ In Potioribus Fidei Controversiis
Testis Et Confessor, Contra Bellarminum Et Alios
Scriptores Papæos, antiquos pariter & ...**

Reiser, Anton

Francofvrti, 1678

Lib. II. cap. 3. & seqq. de Justificationis causâ formali

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72506](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72506)

ne & gratia ad testimonium vocato. At præterquam, quod Augustinus in ipso super hanc Epistolam Commentario expressè observat, Apostolo non solum de levibus peccatis hic esse sermonem, de quibus notanter scribit, *quoad homo, quamdiu carnem portat, non possit non ea habere*; hic loci, quem Bellarminus citavit, nulla planè mentio huius testimonii Johannæi occurrit, ut in adlegatione error videatur commissus, dubium, an à Scriptore, an Typographo? Cætera quæ ex Epistolis post centesimam quinta & sexta, item ex Præfatione in Psalmum 31. vel juxta Ebræos secundum, iteratò reproducit in aciem Bellarminus, ex antedictis suum habent sensum, nec indigent uberiori explicatione, cum satis apertè Evangelicorum sententiæ adstipulentur.

Ad *quartum* nunc properamus argumentum, ea exhibens Scripturæ testimonia, quæ omnibus in universum credentibus sine ulla exceptione Iustificacionem & Salvacionem adscribunt, ad quæ Bellarminus partim negativè, partim affirmativè respondet ex Augustino. Prius hunc in modum, ut dicat, posse hæc scripturæ loca de fide exponi *negativè*, quâ ratione monet Augustinum explicare verba Pauli de voluntate DEI omnes salvandi catholicâ & universali. Verùm, quod antehac non semel fuit observatum, in explicandis scripturæ dictis non valet, ut dicatur, *potest sic exponi*, sed ex visceribus & circumstantiis Textus ipse scopus dicentis vel scribentis debet attendi; neq; semper ex voto procedit negotium, si ad loca, quæ videntur parallela, fiat provocatio, quasi regula sit constans & perpetua, hæc vox vel particula hoc in loco sic intelligitur, ergò in illo etiam sic erit intelligenda, quia parallelismus non rarò fingitur, ubi planè nullus est. Ita quamvis Pauli locus, de quo supra contra *Iansenium* ex *Petavio* & aliis, prævio etiam ipsomet ac consentiente Bellarmino, prolixius est actum, admitteret hanc particulam *omnis* explicationem negativam, cuius tamen sensus veræ affirmationis ex aliis Augustini testimoniis fuit ad oculos demonstratus, non sequeretur tamen, quod idem sensus obtinere deberet in aliis scripturæ locis, de alio planè argumento agentibus. Nimirum Pauli locus agit de universali, ut dictum est, voluntate Dei, quæ aliàs vocatur *antecedens*; in præenti quæstione autem agit de voluntate Dei, certo quidem sensu etiã universali, propter universale medium, quod omnibus proponitur hominibus æternam salvandis, sed tamen in eo limitata & quasi conditionata, ob quod etiam dicitur *consequens* & particularis, quia non omnes hoc utuntur medio, & earendis largimur facile, latere in Christi verbis, cæterisq; Apostolorum testimoniis, quæ omni in universum credenti æternam salutem adscribunt, occultam negationem, hoc videlicet sensu, quod nemo sine fide salvetur, atq; sic etiã in antecedentibus justificetur, quæ tamen negatio minimè debet opponi apertissimæ affirmationi, multò minus comparari formulæ loquendi, quàm in libro de *Prædestinatione Sanctorum* ad locum Pauli de Voluntate Dei catholica qualitercunque explicandum usus legitur Augustini, utpotè huc impertinentissimæ & nulla omnino ratione quadranti. Et quia Bellarm. ipse in *posteriori* responso sensum admittit *affirmativum*, est illud in stat testimonii veritatis pro sententia Evangelicorū. Quod enim annexit, subintelligi debere, *si non desint cæteræ virtutes*, Fidei Comites & pedissequæ; ab initio hujus examinis est ostensum ex Augustino, quo sensu id verum sit & admittendum, neq; cum nauca Lectori vice iterata proponendum.

Super nunc essent insuper vindicanda Augustini testimonia, quæ pro fide solam justificationem hæcenus Evangelici Doctores numero non paucos vel parcos celegerunt, nisi Bellarm. pleraq; dissimulasset, binario tantum contentus, ad quæ etiam tam leviter respondit, ut quasi defatigatus à labore prolixiori, manus Evangelicis victas de disse videatur. Nam quod ad testimonium ex opere contra duas *Pelagianorum Epistolas* simile de tribus adduxit comitibus, tam frivolum est, ut tyronem in rebus Theolog. pudere debuisset tantæ inanitatis, Lectorq; brevi etiam præditus iudicio facile possit subodorari, aquam hæsisse Bellarmino, nec habuisse, quod aptius opponeret. Ad locum ex opere *Quæstionum* 83. urget fidem charitate formatam atq; perfectam, quæ examinare ad sequentem proxime pertinet Controversiam; cætera sunt partim indubia & extra Quæstionis statum, partim in antecedentibus sufficienter explicata, atq; nullam imperant ulteriorem moram. Stat himirum sententia Evangelicorum, Augustini auctoritate nunc confirmata, Paulum, imò ipsummet Christum, testem omni exceptione majorem, & verè maximum agnoscens, quod homo peccator coram Deo justificatur, & sic etiam in æternum fiat salvus, Sola Fide, quod erat demonstrandum.

LIBRI II. CAPVT TERTIVM & seqq.

De Iustificacionis causâ formali.

PRætermis omnibus, quæ prolixius habet Bellarminus de varietate sententiarum apud

apud hæreticos, quos vocat, utpote de quo alii dudum sufficienter egerunt, arcem ipsius controversiæ adgredimur, visuri primùm argumenta, quibus pro *justitia inhærente* militat ex Augustino Bellarmino, & postmodum responsiones, quas argumentis Evangelicorum, & qui in hoc Fidei puncto cum illis sentiunt, ex eodem reponit. *Primum* igitur pro *justitia hæc inhærente* argumentum delimit Bellarm. ex sequenti testimonio Pauli: *sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ista per unius obedientiam justii constituentur multi.* Addantur verba proximè antecedentia, ut sensus Apostoli sit eò manifestior, Quamvis autem Bellarm. in hoc loco maximum causæ posuit præsidium, ita non nescivit ea, quæ contra hanc inhærentem *justitiã* ex eodẽ solent urgeri. Inter ea primariũ est, quod in verbis antecedentibus *justificatio* opponitur *condemnatione*, quod ex loco ejusdem Epistolæ parallelo illustratur, ubi sequentia leguntur: *Deus est, qui justificat, quis est, qui condemnet?* A dedit monitum de ipsã voce Latina, quod quamvis à Patribus interdum *justificare* accipiatur pro eo, quod est *justum facere*, tamen eam notionem apud bonos linguæ latinæ authores non inveniri. Ad illud Bellarm. reponit, Quamvis *condemnatio* & *justificatio* alicubi significant actionem judicis, ut in citato Apostoli loco, tamen quando Deus *justificat* impium, *justum* declarando etiam facit *justum* quoniam Dei *judicium* & *secundum veritatem*. Itaque sive Christus per obedientiam suam, sive per *judicium* suum nos *justificet*, semper facit *justos*, & hoc modo ipsum intellexit locum Augustinus, in opere de *Peccatorum meritis & remissione*, ubi dicit, in Christo *justificari*, ex sententia Apostoli, non esse solum imitatione Christi *justum* fieri, sed etiam per ejus gratiam *regenerari*, sicut in Adamo *condemnari* non esse solum imitatione *Adami*, sed carnali etiam generatione ad culpam trahi. Ad hoc autem, videlicet de usu vocis latinæ respondet Bellarm. sancti Patres linguæ Latinæ non imperitos verbum *justificare* passim usurpare pro eò, quod est *justum facere*, Augustinum præpimis, ex quo sequentia sex loca adducit. *Primum* è Concione primã in Plalmum trigésimum, *quis est, qui justificat impium? qui facit ex impio justum.* Secundum ex opere laudato de peccatorum meritis & remissione, *Gratia Dei justificamur, hoc est, justii efficiamur.* Tertium ex opere de spiritu & literã, *Quid est aliud justificati quam justii facti? Quartum* ex Epistolã post centissimã quintã, *justii sunt facti, cum justificati sunt.* Quintum ex Epistolã sequenti, *Ante quam gratiã justificatur, id est, justus efficiatur impius, quid est, nisi impius? Sextum* denique ex Epistolã post centesimã vigésimã, *credens in eum, qui justificat impium, id est, ex impio facit pium.* Hæc ad primum pro *justitiã inhærente* argumentum ex Augustino. Sequitur secundum, ex eadem Epistolã Pauli, ejusdemq; verbis sequentibus, *justificati gratis per gratiam ipsius &c*: ubi post plura ad illustrationem hujus loci inferentia, uti putat, subjungit, *gratiam, per quam justificati nos dicit Apostolus, dici quoque ab eodem ibi Charitatem diffusam in cordibus nostris per spiritum sanctum &c.* quãvis adversarii, contendunt, Apostolum loqui de Charitate, quã Deus nos diligit, hoc est, de favore & Benevolentia, quã in ipso est Deo, Augustinum tamen disertis verbis contrarium docere in libro de spiritu & literã, scribentem *charitas Dei dicta est diffundi in cordibus nostris, non quã nos ipse diligit, sed quã nos facit dilectores suos.* Post hæc ex omnibus Tomis operum Augustini *Justitiã inhærentem* demonstrare laborat, adeoq; ejus autoritate, ut antehac etiam non semel, Evangelicos opprimere. Et primus quidem Tomus suppeditat testimonium ex opere confessionum, quod ita legitur: *Quantum distat inter lumen, quod illuminat, & quod illuminatur, tantum distat inter Justitiã justificantem, & Justitiã, quã justificatione facta est.* Quo, inquit Bellarm. loco nostram distinguit *Justitiã* à *Justitiã Dei*, & sine dubio cretam facit qualitatem, ut est lumen, sapientia & similia. Secundus ex Epistolã post octogésimã quintã sequens: *Quid est aliud Justitiã, cum in nobis est, vel qualibet virtus, quã rectè sapienterque vivitur, quã interioris hominis pulchritudo?* Bellarminus addit, & hic apertissimè ponit nostram in internã mentis renovatione & virtutis decore *Justitiã*. Tertius ex opere de Trinitate hoc: *Natura, cum à Conditore suo justificatur, à formã deformi transfertur in formã formosã.* Igitur non manet deformis, subjungit Bellarm. ut adversarii volunt, homo *justificatus*, nec eget imputatione *justitiã alienã*, quã *Injustitiã propria* & inhærens tegatur. Addit, in eodem Tomo esse librum de spiritu & literã, de quo ipse testetur Augustinus in opere retractationum, quod scriptus sit contra inimicos gratiæ Christi, quã *justificamur*; in eo autem libro & quidem toto gratiam Dei dici *charitatem diffusam in cordibus*, quã faciat, ut Lex impleatur. Charitas igitur, ita consequentiam inde deducit Bellarm. quã legem implemus, est *justitiã*, quã *justificamur*. Quartus ex opere ad simplicianum, quia manet propositum Dei, ut *justificet credentes, idè invenit opera, quã jam eligat ad regnum Cælorum.* Ubi, quæ glossa Bellarmini est, id vocatur *Justificatio*, undè bona procedunt opera. Et infra, *Nisi vocando precedat Misericordia Dei, nec credere quisquam potest, ut ex hoc incipiat justificari & accipiat facultatem bene operandi.* Itaque per *Justitiã*,

- Justitiam, sic iterum glossatur Bellarmin. quâ justificamur, intelligitur fides & charitas, quæ ipsa facultas est operandi bene. *Quintus* ex opere de civitate Dei, *Hic in unoquoque est iustitia ut obedienti Deus homini, animus corpori, ratio autem vitis etiam repugnantibus imperet vel subigendo, vel resistendo, atque ut ab ipso Deo petatur & meritorum gratia, & venia delictorum, ac de bonis acceptis gratiarum actio persolvatur.* In hac definitione Justitiæ, inquit Bellarminus nullum habet locum Justitia Christi imputata, sed sola Justitia nobis inhærens, per quam ratio subigit vitia, & Deo præstat obedientiam. Quia tamen hæc Justitia inhærens Deo indiget adjuvatore, ut iusta valeat exequi opera, ideo ad nostram pertinere dicit Justitiam Augustinus, ut ad Deo petamus meritorum gratiam & veniam delictorum, & pro Beneficiis acceptis gratiam persolvamus. *Sextus* ex opere de hæresibus, in quo explicans Augustinus, quæ sit gratia Dei, cujus inimici erant Pelagiani & per quam justificamur, ut ipse ait
- L. II. c. 37. & 42. in retractationibus, dicit esse eam, quæ æruimur de potestate tenebrarum, ut credamus in Christum, atque in regnum ipsius transferamur. & quæ diffunditur charitas in cordibus nostris, ut Fides per dilectionem operetur. Ubi secundum Bellarmini glossam manifestè gratiam Justificationis constituit in remissione peccatorum, & in infusione virtutum, Fidei præsertim & charitatis. *Septimus* ex opere de peccatorum meritis & remissione, *Legimus justificari in Christo, qui credunt in eum, propter occultam communicationem & inspirationem gratiæ spiritualis.* Item ex libro de Natura & Gratia, in quo docet *Charitatem infusam in cordibus esse vocatam iustitiam nostram.* *Octavus* à Commentario in Psalmum 118 vel secundum ad Ebræos 9, *iustitia virtus est animi magna, præcipuè laudabilis.* Et continè ibidem de hac ipsa virtute, *Quis fecit in homine iustitiam, nisi qui justificat impiam, hoc est, per Gratiam suam de impio facit iustum.* Ethic, scribit glossator Bellarminus, apertissimè justificari dicimur per iustitiam, quæ sit virtus inhærens. Item in Psal. 98. tractans illud, *iustitiam & iudicium in iacob tu fecisti, exaltate Dominum Deum nostrum,* inquit Augustinus, *Verè exaltate, bene exaltate, laudemus & exaltemus illum, qui fecit ipsam iustitiam, quam habemus. Ipse in nobis fecit. Qui enim in nobis fecit iustitiam, nisi qui nos justificavit? Nos ergo impii, ille Iustificator, quando & ipsam iustitiam ipse in nobis fecit, quâ placeamus illi.* Nonus ex Commentario in Johannem, *Quid est iustitia Dei & iustitia hominis? iustitia Dei dicitur, non quæ Deus est iustus, sed quæ dat homini Deus ut iustus sit homo per Deum.* Decimus tandem è Sermonibus de Verbis Apostoli: *Qui crediderit in eum, non suam habebit iustitiam, quæ est ex lege, quamvis lex bona sit, sed implebit ipsam legem, non sua iustitia, sed data à Deo, charitas enim plenitudo est legis. Et unde ista charitas est diffusa in cordibus nostris? Non nisi à nobis, sed per Spiritum S. qui datus est nobis.* Bellarm. annectit. Hoc loco perspicuè docet Augustin. Justitiam, quæ nobis est ex Deo, ipsam esse charitatem in nobis diffusam, per quam implemus legem; & totus ille sermo longissimus & pulcherrimus hoc idem confirmat.
- Atque hæc hæc hactenus ex Augustino pro Justitia inhærente Bellarm. nunc adgreditur sententias Evangelicorum, quas vocat diversas, ut eas co- & subordinatas esse posthac in legitima formatione status Controversiæ docebitur. Ea inter videamus, quæ ex Augustino iis opponat, quæ Evangelicorum sunt propriæ, & ad unam commodissimè referri possunt, imò debent. Et primè quidem sententiæ, quæ fides dicitur justificationis causâ formalis, quamq; *Luthero & Melanthoni* in Augustana Confessione adscribit, primò opponit Apostoli verba, *Nos Spiritu ex Fide spem iustitiæ expectamus,* quæ verba duobus modis intelligi posse dicit, uno, ut sensus sit, ex fide speramus æternam vitam, quæ merces & iustitiæ; altero, ut sensus sit, ex fide spem iustitiæ expectamus, id est, ex fide speramus nos posse justificari, addens, utrumq; sensum attingere Augustinum in opere de Spiritu & Litera, quamvis posterior hic simplicior & magis congruens esse cum verbis præcedentibus videatur, & tamen uterq; recidat in idem, cum ex utroq; id colligatur manifestè, ex fide, non ex lege aut operibus ante fidem factis hominem justificari. At, ita subiungit Bellarm. ne daretur errandi occasio, idem Apostolus explicuit, quæ fides sit illa, quæ justificat, cum ait, *Nam in Christo Iesu neq; Circumcisio valet aliquid, neq; Præputium, i. e. neq; lex circumcisus data, neq; opera gentilium in præputio facta justificant, sed Fides,* non autem quæcumq; sed quæ per dilectionem operatur, id est, Fides, quæ agit ac movetur, formatur & animatur quasi per dilectionem. Quod si charitas est forma Fidei, sic porò Bellarm. argumentatur, & fides non justificat formaliter, nisi ab ipsa charitate formata, certè multo magis ipsa charitas iustificat. Deinde post hæc opponit huic *Lutheri & Melanthoni* sententiæ Bellarm. auctoritatem Augustini, tribus in locis, uti putat, contrarium docentis. *Primus* est ex eodem opere de Spiritu & Litera, ubi dicitur, *Fide impetrari iustificationem, videlicet, iustitiam, quæ ex fide est, impetrando ex Deo, non ex se metipsis præsumendo.* Et infra, *opus, quod qui fuerit, vivet in eo, non sit, nisi à justificato; iustificatio autem ex fide impetratur.* *Secundus* est ex sermone supra laudato de verbis Apostoli, *iustitia sit, sed ex gratia sit à Deo tibi sit, non tua sit.* Et mox, *geme, ut impetres, plora, ut impetres, crede, ut impetres. Qui invocaverit Nomen Domini, salvus erit, iustus erit.* Quod si, ita sublimet Bellarm. Fides

Fides impetrat Justificationem, certè non ipsa formaliter sola justificat. Nam si formaliter ipsa, justificaret sola, esset homo formaliter justus, antequam impetraret Justificationem, cum habeat Fidem ante impetrationem Iustitiæ, atq; ita iustus esset ante - quam esset iustus. Tertius est ex opere de Natura & Gratia, ubi Augustin. Iustitiam in ipsa constituit c. ult. charitate, scribens, *Charitas inchoata est inchoata Iustitia*, &c. Post hæc venit Bellarminus ad defensionem distinctionis Fidei in formatam & informem, quam Augustini etiam auctoritate conatur firmare, Commentario in Johannem brevissimè demonstrantis. *Sanctam religionis Christiana redigi ad charitatem, non ad fidem, quoniam qui diligit, necessariò etiam credit & sperat; non autem omnis qui credit, continuo etiam sperat & diligit.* Et quia donum charitatis propriè ad legem pertinere dicitur, quia lex charitatem præcipit, eadem ratione putat Bellarm. Fidem pertinere ad legem, Augustino scribente ibidem, *De Fide quam multa sunt mandata; quis potest cuncta colligere, quis enumerando sufficere?*

Secundum errorem, quem sumit refutandum Bellarm. *Osiandro* adscribit, qui dum personalis fuit, neq; cæteris Evangelicorum communis, hic intractus meritò prætermittitur. Igitur ad tertium ut progrediamur, dum Calvino impingit opinionem, quasi Iustificationem propriè in sola remissione, i. e. non imputatione peccatorum esse positam statuerit, sibi met ipsi contrarius est, sub initium scribenti, Calvinum contendere, Justificationem non esse positam nisi in remissione peccatorum, *verum non excludit remissionem Iustitiæ Christi, sed internam renovationem & sanctificationem*; & quia è contratio laborat probare, ipsam renovationem Iustitiam esse dicendam, non Iustificationis effectum, & quidem ex Augustino quoq; diversis quinque testimoniis, in rem præsentem erit veniendū & videndum, quo cum candore id fiat. *Primum est ex Epistola post centesimam quinta, in qua leguntur ultra medium sequentia: Nec quisquam liberatur & iustificatur, nisi gratia Dei per Dominum nostrum Iesum Christum, non solum remissione peccatorum, sed prius ipsius inspiratione Fidei & timoris Dei impartio salubriter orationis affectu & effectu.* Secundum ex Enchiridio ad Laurentium, *Quemadmodum in illo vera mors est facta, sic in nobis vera remissio peccatorum; & quemadmodum in illo verare resurrectio, ita in nobis vera est Iustificatio.* Ubi Augustin. secundum Bellar. glossam secutus Apostolum Iustificationis nomen tribuere maluit internæ renovationi, quàm remissioni peccatorum. *Tertium ex opere de peccatorum meritis & remissione. Quid est, quod abundantiæ gratiæ & iustitiæ accipiunt, nisi quod non est tantum peccato, in quo omnes peccaverunt, sed eis etiam quæ addiderunt, gratia remissionis datur, eiq; hominibus tanta donatur Iustitia, ut cum Adam censensur ad peccatum suadenti, non cedant isti etiam cogenti?* Bellar. subiungit, annon apertissimè hoc loco August. præter remissionem peccatorum ponit in homine Iustitiam, per quam præcepta divina, diabolo etiã tentante ac penè ad prævaricandū cogente, custodiatur? *Quartum è sermionibus de verbis Apostol. Iustificati sumus, sed ipsa iustitia, cum proficimus, creleat.* At, ita subsumit Bellarm. remissio peccatorum non propriè dicitur crescere, sed virtus fidei, spei & charitatis, ipsa est iustitia quæ, cum proficimus, creleat. Addit, Doctorem sanctum idem ibidem tulus exponere. *Quintum deniq; ex opere de spiritu & litera, ibi lex extrinsecus est posita, quæ iniusti terreverunt; hic intrinsecus est data, quæ iustificarentur.* Quo loco dicit, ad monitum Bellarmini, hominem iustificari per legem scriptam in cordibus, quæ, ut ipse ibidem explicat, nihil est aliud, nisi charitas Dei diffusa in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.

Quartum & quintum errorem, uti vocat, quæ ratione & quo jure in unum compingat Bellarm. ii videant, quorum est inter, ne cui inferatur iniuria. Nos id saltem nunc attendimus, quod in utriusq; susceptâ refutatione præcipuis impugnamdam sibi sumit *imputationem Iustitiæ Christi*, causis sub examen vocatis, quarum respectu ei Evangelicorum sententiæ adscribit Justificationem. Inter illas ex ipsorum mente hæc etiam dicit esse, quod Iustitia inhærens non tam sit perfecta, ut simpliciter & absolute iustificet. At, ita in contrariū scribit Bellar. Iustitia inhærens sive renovatio interior in fide, spe & charitate potissimum sic esse cognoscitur, id enim docet Augustin. in Enchiridio ad Laurentium, & Præfatione in Psal. 31. vel secundū Ebræos 2. Et quidem de charitate, in qua præcipue nostra consistit iustitia, scribit Augustin. in libro de Natura & Gratia, *Ipsa charitas est verissima, plenissima, perfectissimaq; Iustitia.* Et ibidem, *Perfecta charitas est perfecta Iustitia.* Pluribus interpositis rationibus, quibus impugnat imputationem, ordine sextam ponit hæc, quia Christus id nobis restituit, quo J perdidimus in Adamo, ad cuius confirmationem sequentia ex opere August. de Genesi ad litteram adponit: *Recipimus Iustitiam, ex qua per peccatum lapsus est homo.* Et ibid. *In hoc renovamur secundum id, quod amisit Adam, i. e. secundum spiritum mentis nostræ.* Et iterum, *Hanc imaginem in spiritu mentis impressam amisit Adam per peccatum, quæ am recipimus per gratiam Iustitiæ.* Ubi notandum est, scribit Bellarm. in opere retractationum explicari hunc locum ab eodem Augustino, qd i monet, *Imaginem non fuisse omnino amissam, sed tantum deformatam per peccatum, ut opus haberet reformatione.* At, subsumit Bellarm. in Adamo non perdidimus Iustitiam imputatam, nec esse ad imaginem & similitudinem Dei per imputationem, sed veram inhærentem Iustitiam, per quam verè similes eramus Deo. Igitur, concludit Bellarminus per Christum veram Iustitiam Dei; similitudinem, non tantum extrinsecam imputatamq; recipimus.

His

His ita expositis progreditur nunc porrò Bellarm. & ad solutionem argumentorum, quæ contra in hærentem Iustitiam pro imputatione Iustitiæ Christi per fidem è dictis scripturæ & testimoniis Patrum, imprimis Augustini solent adhiberi. Inter ea autem, quæ ex Epistola Pauli ad Romanos sumuntur, ordine tertium est, quo Apostolus capite quarto è Plalmo Davidis post 32. ita scribit: *Beati, quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata, &c.* In cuius solutione Bellarm. provocat ad Augustini explicationem, quæ super hæc verba talis esse dicitur: *Non sic intelligatis, quod dixit, peccata sunt cooperita, quasi sint ibi, & vivant.* Et iterum, *Medicus tegat, ut curet; emplastro enim tegit.* Ad quartum ex ead. Epistola, eiusdemq; cap. 5. ubi legitur, quod *per unius hominis obedientiam multi constituentur iusti*, præter brevem ante dictorum repetitionem citat opus Augustini de peccatorum meritis & remissione, Lectori per suadurus ibi sententiam, quam pro in hærente iustitia suscipitur, exhiberi. Ad quantum è cap. 10. eiusdem Epistolæ, ubi Paulus precepit defendendam, exhiberi. Ad quantum è cap. 10. eiusdem Epistolæ, ubi Paulus precepit defendendam, exhiberi. Ad quantum è cap. 10. eiusdem Epistolæ, ubi Paulus precepit defendendam, exhiberi. Ad quantum è cap. 10. eiusdem Epistolæ, ubi Paulus precepit defendendam, exhiberi. Ad quantum è cap. 10. eiusdem Epistolæ, ubi Paulus precepit defendendam, exhiberi.

1. 1. c. 2.

c. 12.

form. 13. de verbis August.

c. 18.

1. 11. c. 2.

serm. 15. de verbis A. post.

1. 19. c. 17.

in remissione peccati, partim in perfectione virtutum sita est, magis constare peccati remissione, quàm virtutis perfectione, Id autem ita esse, manifeste probatur *primò* ex eo, quod dicit, hanc esse veram justitiam propter veri boni fidem, ad quem refertur. Hæc enim Justitia non est Justitia Christi imputata, nec absolutio à peccatis, sed Justitia nobis inhærens, quam dicit esse veram propter veri boni finem, ut eam distinguat à Justitia Philosophorum, quorum opera erant justa ex genere suo, sed carebant recto fine, quia non referebantur ad Deum, cum non fierent ex fide, ut prolixè disputat idem Augustinus in opere adversus Julianum. Nostra autem justitia est vera, quia per eam non solum facimus opera ex genere justa, sed ex omnibus etiam circumstantiis, ac potissimum ex fide. Cum igitur vera sit in nobis justitia, Augustini testimonio, & ea justitia sit virtus infusa divinitus, quomodo diceret Augustinus, justitiam nostram non constare virtutis perfectione, sed sola remissione peccati. *Secundò* idè probatur ex eo, quod in eodem capite paulò infra idem Augustin. dicit: *Hæc itaq; in unoquoq; justitia est, ut obedienti Deus homini, animus corpori, ratio autem vitiiis etiam repugnantibus imperet, vel subigendo, vel resistendo, atq; ut ab ipso petatur Deo & meritorum gratia, & venia delictorum, ac de bonis acceptis gratiarum actio persolvatur.* Ubi vides, inquit Bellarm. Justitiam definiri non solâ remissione peccati, sed etiam perfectione virtutis, quâ Deo pareat ratio, & corpori imperat, & vitiiis dominatur. Cur autem dicat Augustinus Justitiam nostram in hac vita *potius*, id est, magis constare peccati remissione, quàm perfectione virtutis, duplex est ratio, *una*, quia peccata perfectè delentur in Baptismo & purgantur, ac nihil omninò remaneat, quod habeat rationem culpæ; Virtutes autem infusæ ita suo quodâ modo sunt perfectæ, ut quotidie magis ac magis debeant perfici, *Alterâ*, quoniam remissio peccati semel facta nò eget nova virtutù infusione, ac virtus semel infusa eget quotidie novâ remissione peccati, non lethalis, quod cum justitia simul esse non potest, sed venialis. Justi enim, tametsi multa bona & justa faciunt opera, tamè sæpè etiam in levia labuntur peccata & venialia. Atq; hoc est, quod eo in loco potissimum intendit Augustinus. Nam cum dixisset, justitiam nostrâ in hac vita potius constare peccati remissione, quàm perfectione virtutis, continud, ut illud probaret, hæc subjunxit verb: *Pestis est oratio tatiis civitatis Dei, quæ peregrinatur in terris: per omnia quippe membra clamat ad Deum.* Dimitte nobis debita nostra. *Neq; pro eis efficax est hæc oratio, quorum fides sine operibus est mortua, sed pro eis, quorum fides per dilectionem operatur.* *Quia enim Deo quidem subdita, in hac tamen conditione mortali & corpore corruptibili, quod animam adgravat, non perfectè ratio vitiiis imperat, ideo necessaria est justis oratio talis.* Vides, scribit Bellarminus, justos esse, qui sic orant, ac per hoc egere indulgentia venialium delictorum, quæ justitiam non tollunt è medio; non autem remissione lethali, quæ si committerent justis, hoc ipso justis non essent.

Hæc omnia Bellarminus pro justitia inhærente seu infusione ejus in actu Justificationis, tanquam causâ ejusdem formali, contra imputationem Justitiæ Christi per fidem, quæ ipsam peccatorum remissionem præsupponit; in quorum examine ut eò felicius progrediamur, duo vel tribus verbis sunt præmonenda, *unum*. Evangelicos non omnem justitiam hominis jam justificati inhærentem & in ipso Justificationis actu à Deo infusam negare, quod ut plurimum à parte adversaria nobis præter debitum adscribitur, sed hoc saltem negare, quod illa justitia inhærens & infusa locum causæ formalis in actu Justificationis occupet, quod illi volunt. *Alterum* est, eosdem Evangelicos Justitiam Christi fide adprehensam, & à Deo ex singulari beneplacito imputatam, quæ ipsam simul confert remissionem peccatorum, defendentes, inque ipsa peccatorum privativa partim, partim verò Justitiæ Christi positiva imputatione, quæ utraq; fit per fidem, tanquam donum simul à Deo datum & instar organicalicuius ad hoc opus ordinatum, causam justificationis formalem querentes, ut ipse hæc brevis expositio docet, non putativâ quâdam & imaginaria superbire iustitia, quomodo per insignem calumniam & perversiorem nequissimam sententia ipsorum traducitur, sed veram omninò sequi iustitiam, quâ verior & perfectior inveniri nequit inter homines. Id, uti patet atque justum est, nisi cum larvis pugnare atque aerem ferire velimus, si ritè observetur, plerumque laborem Bellarmini in hac quæstione frustraneum esse adparebit, quod breviter nunc etiam erit ostendendum. Quod igitur adinet *primum* ex capite quinto Epistolæ ad Romanos argumentum, ubi peccatum Adami & Justitia Christi, illud nimirum *ad condemnationem*, hæc verò *ad justificationem* & æternam salvationem inserviens, sibi invicem opponuntur, malè in ejus explicatione provocavit Bellarminus ad auctoritatem Augustini, hoc Apostoli oraculum contra Pelagianos, quibuscum Evangelicos nihil omninò commune in hac Controversia habere,

lib. 4.

vid. D. Hülf
Dial. Apol.
P. 397.

habere, ex antecedentibus manifestum est satis, negativè defendentis, quod non de sola imitatione sit intelligendum, ut potè quæ sententia nunquam Evangelicis in mentem venit, neque ad hanc quæstionem pertinet, in quâ non de imitatione agitur, sed de imputatione. Ut ræeam, Augustinum hoc ipso in loco, ex quo Bellarminus contra nos militat, habere, quæ ad sententiam Evangelicorum ex Apostoli consensu accedunt quam proximè; ad verba namq; Pauli sequentia, *lex autem subintravit, ut abundaret delictum*, ita scripsit Doctor Augustus: *Hoc ad originale homines addiderunt voluntate jam propria, non per Adam: sed hoc quoq; solvitur sanaturq; per Christum, quia, ubi abundavit peccatum, superabundavit & gratia, ut quemadmodum regnavit peccatum in mortem, etiam quod non traxerunt ex Adam homines, sed sua voluntate addiderunt, sic & gratia regnet per justitiam in vitam æternam.* Non tamen aliqua (NB.) *justitia præter Christum, sicut aliqua peccata præter Adam.* Ideo cum dixisset, quem admodum peccatum regnavit in mortem, *hic non addidit, per unum, aut, per Adam, quia dixerat etiam supra de illo peccato, quod lege subintrante abundavit, & hoc utiq; non est originis, sed jam propriae voluntatis: cum autem dixisset, sic & gratia regnet per justitiam in vitam æternam, addidit, per Jesum Christum Dominum nostrum, quia generante carne illud tantummodo trahitur, quod est originale peccatum, regenerante autem Spiritu non solum originalis, sed etiam voluntariorum peccatorum sit remissio.* Ex his Augustini verbis manifestum est satis, ut ut aliquam inter peccatum ab Adamo & justitiam à Christo agnoverit convenientiam ex Apostoli sententia, non tamen omnimodam, sed cum aliquo etiam discrimine conjunctam, quod contra Bellarmini & aliorum Glossam hic venit notandum, per quam exinde conantur exculpere, quia peccati ratio Adamigenis post lapsum est intrinseca & inhærens, ista fidelibus Christi justitiam quoque ex ejusdem gratia etiam esse intrinsecam & inhærentem, dum diversum peccati quoque respectum à Paulo indigitatum ostendit Augustinus, alium videlicet originalis ab Adamo peccati, alium verò eorum peccatorum, quæ voluntati propriae adscribit, omnem verò gratiæ respectum per justitiam in solidum Christo adtribuens, suam videlicet justitiam nobis per fidem imputanti, quâ impetramus remissionem omnium peccatorum, & originalis, & quæ propria voluntas superaddidit.

De usu verbi *justificare*, quo videlicet sensu Augustinus eo utatur, melius judicari non potest, quam ex doctrina ejus constanti, quam ubiq; professus est, & quod peculiariter adinet loca, ex integro textu, qui lucem semper præbet certissimam, neq; Lectorem sinit esse ambiguum, quod ex evolutione lex quoque testimoniorum, quæ in medium produxit Bellarminus, nunc ordine suo patefiet. Primum certè est tale, quod si Bellarminus integrum adspexisset aut ritè ponderasset, vix in acie prima illud collocare fuisset ausus. Explicat nimirum ibi sanctus Pater locum Apostoli ex antecedente quarto Epistola ad Roman. capite de tota hac quæstione elasticum, cum inserta brevi Glossa, hunc in modum: *Credenti in eum, qui justificat impium, quid est, qui justificat impium, qui ex impio facit justum) deputatur fides eius ad justitiam.* Non dissentunt hic Evangelici ab Augustino, quod justificare pro eodem habet, ac justum facere, alias dissentendum ipsis esset etiam à Versione *Lutheri Germanica*, quæ in eundem translulit sensum. Verum exinde non sequitur, Deus in justificatione ex impio facit justum, ergò justum per justitiam intrinsecam, *infulsam & inhærentem*, & non potius per *imputationem*, quam verò rationem expressè Paulus, & ex eo Augustinus indicat. Secundum ex opere de peccatorum meritis & remissione, eo quidem in loco, quem Bellarminus indicat, iidemq; verbis non legitur. In capite autem antecedente, nimirum trigentesimo & secundo, ubi explicantur Christi verba de officio Spiritus Sancti, elenchico, arguentis mundum de justitia, ita scripsit inter alia sanctus Doctor: *Quæ est ista justitia, nisi ut justus ex fide viveret, & non respicientes, quæ videntur, sed quæ non videntur, spiritum ex fide spem justitiæ expectaremus? Nulla hic mentio justitiæ inhærentis, sed justitiæ ex fide, quam profitentur Evangelici. Tertium ex opere de Spiritu & litera rem adhuc claris declarat, si citatis à Bellarmino verbis & antecedentia quæ dâ & sequentia jungamus. Explicat ibi Pater Augustus verba Apostoli & cap. 2. eiusdem ad Roman. Epist. quibus factores legis, non auditores dicuntur justificari, ostendens, quo hæc Paul. scripserit sensu: *Sic intelligendū est, factores legis justificabuntur, ut sciamus, aliter eos non esse factores legis, nisi justificentur, ut non Injustificatio factoribus accedat, sed factores legis Injustificatio præcedat. Ac per hoc in eundem est, ac si diceretur, factores legis creabuntur, non quia erunt, sed ut sint, ut sic intelligerent etiam iudei legis auditores, indigere se gratia justitiae Injustificatoris, ut possint esse factores. Aut certè ista dictum est, justificabuntur (Arrogate aures, Bellarmini detentes)**

fores) ac si diceretur *justi habebuntur, justi deputabuntur, sicut dictum est de quodam, ille autem volens se justificare, id est, ut justus haberetur & deputaretur.* De sensu verborum Pauli nunc non agimus, sufficit, Augustinum eo in loco, ubi Bellarminus justitiam quæsitivam in hærentem, Evangelicis commendasse imputatam. Quartum quoque ex Epistola post centesimam quinta se ipsum ex Apostolice mente explicat, modò non decurritur, sed totum sibi relinquatur, quod ita habet cum quæstione & responsione: *Nullane sunt merita justorum? sumi planè, quia justus sunt. Sed ut justus fierent, merita non fuerunt; justus enim sunt facti, cum justificati sunt, sed (NB.) sicut dicit Apostolus, iustificati gratis per gratiam ipsius.* Et post aliqua *ista est gratia per Dominum nostrum Iesum Christum.* Et iterum: *quid meriti boni habere possunt peccatores? sed nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo est merito, si fides hanc impetrat; neque enim nullum est fidei meritum.* De qua utraque loquendi formula paulò ante & supra jam dictum est, de posteriori etiam infra suo amplius agetur loco. Id nunc saltem noceat, quod remissio peccatorum, quam gratiæ, nulli certe alii, quam justitiæ adscribit, ab Augustino dicatur impetrari per fidem, non per justitiam in hærentem, quasi causam justificationis formalem, de qua altum est in hac Epistola silentium. Idem de quinto etiam testimonio dicendum ex Epistola sequente, ubi verba à Bellarmino citata sensu pleniore sic leguntur: *Si aliquid boni operatur homo, ut gratiam mereatur, non ei merces imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum. Si autem credit in eum, qui iustificat impium, ut deputetur Fides eius ad Justitiam, (Justus enim ex fide vivit) profectò ante quam gratiâ iustificetur, ut justus efficiatur impius, quid est nisi impius? Quem si debitum sequeretur, quid eius merito, nisi supplicium redderetur?* Iterum inculcat ex Apostolo imputationem fidei, Christi videlicet iustitiæ amplectentis, nullâ omnino iustitiæ in hærentis mentione factâ, quam prætermittere non potuisset, si opinionem Bellarmini & sequacium suo consensu firmare voluisset. Sextum denique idem ex Epistola post centesimam vigesima inculcat, quod verba à Bellarmino iterum pro more brevitate satis luculenter indicant, quæ ex eisdem Pauli sententia scripsit de *his qui iactantes se de semine Abrahamæ, semen Abrahamæ fieri noluerant, ut essent filii, promissionis, h. e. Gratiæ & Misericordiæ, ut qui gloriatur, in Domino gloriatur, credens in eum, qui iustificat impium, h. e. qui ex impio factus pius, ut deputetur fides eius ad Justitiam.* Ecce hic quoque imputationem fidei, quam in omnibus his Augustini testimoniis omisit Bellarminus, fraude non pia & iusta, sed quam maximè impia & injustissima, Lectori veram Augustini mentem tegeas, ac aliam planè eidem adtingens. Quamvis enim, in tertio præsertim testimonio, & alibi etiam scripsit Augustinus, Deum in justificatione homini gratiam largiri, *ut sine justis, qui ante erant iniusti, & legis factores, qui ante erant peccatores, simul tamen quoque indicat non obscure, sed apertissimè, non describere se his verbis causam iustificationis formalem, de qua controvertitur, sed finalem, quâ Evangelici Augustino imo ipsimet Paulo consentientes, ultra etiam concedunt & largiuntur, quod cum cæteris hæc tunc dictis observasse, contra fraudulentam Bellarmini disputationem in servit non parum, uti ex sequentibus quoque adparebit; quamvis ad secundum pro justitia in hærente argumentum Bellarmini, prolixo non sit opus responsò, utpotè quod repeti potest ex supra dictis ad Controversiam, an *charitas sit virtus creata?* ubi de loco Pauli, quo charitas*

Rom. 5.

charitatem ex parte hominis activam & Deum pro objecto habentem intelligentis, actum & uberius, nunc postea, & quæ Gerhardus noster diligentissimus ex variis interpretibus Papisticis ab Augustini mente hic liberrimè discedentibus, atque ad aliorum Ecclesiæ Doctorum unanimem ferè consensum de ipsa Dei erga nos homines charitate provocantibus collegit, id tantum ex abundantia insuper addi potest, *Esthium inter recentiores celebratissimum in Commentario existimare, pro sensu Augustini non contentiosius certandum esse, quod nunc quidem contra Bellarminum satis esse potest.* Sequitur examen testimoniorum, quæ ex omnibus operum Augustini Tomis collegit Bellarminus prolixissimè, nobis in compendio ostenturis, eum & hic lavasse laterem, parumque, quod ad rem ipsam pertinet, in medium & aciem produxisse. Et quidem, quod ex primo adtulit Tomo, atque ex opere *Confessionum*, ostendit, eum inter delicias, quas Ager Tusculanus ei liberaliter suppeditavit, communissimæ aliàs & receptissimæ distinctionis Philoſophiæ inter causam & effectum, quæ ipsi in Philoſophicis versato non potuit esse incognita, in hac quæstione oblitum fuisse, eam videlicet justitiam, quam Augustinus expressè tanquam effectum iustitiæ justificantis describit, loco formalis causæ proponendo, quod à tanto Disputatore factum non oportuit. Quod ex secundo, Epistola nimirum post octogesimam quinta, adduxit, itidem

itidem non ad ipsam Justificationem, sed Justificationis consequens juxta nostrum
 considerandi modum pertinet, eam videlicet hominis jam justificati Justitiam, quæ
 ex Apostoli sententia eum vult renovari in novitate Mentis. Quod è *tertio* habet
 Tomo, & quidem ex opere de *Trinitate*, Justitiam in hærentem, tamquæ Justificationis
 causam formalem, nil juvat. Quamvis enim dicat Augustinus, naturam hominis per
 Justificationem à *forma deformi in formam formosam transferri*, quod Evangelicis non
 est adversarium; non tamen dixit, Justificationem fieri per infusionem Justitiæ inhæ-
 rentis, aliàs verba longè aliter formari debuissent; neque etiam eam dixit formosissi-
 mam & perfectam, sed formosam tantummodò, addens ex ejusdem Apostoli mente,
 nos, videlicet jam justificados & in Christum credentes, *Revelatà facie Gloriam DEI*
speculantes in eandem Dei Imaginem, de quæ ante, *transformari de Gloria in Gloriam*, ist est,
de Gloria Fidei (NB. non dicit de Gloria Justitiæ, sed Fidei) *in Gloriam speciei, de Gloria,*
quæ filii Dei sumus, in Gloriam, quæ similis ei erimus, quoniam videbimus eum, sicut est.
 Et quia Bellarminus iteratò provocat ad opus Augustini de *Spiritu & Litera*, quod in
 eodem tertio operum Tomo exhibetur, & in quo charitas Dei, quæ videlicet homo ju-
 stificatus Deum dicitur diligere, (adeo que ad causam Justificationis formalem referri
 non potest vel debet) diffusa dicitur in cordibus, hic nihil aliud observandum restat,
 quàm ineptissimam esse Bellarmini consequentiam, quæ tanquam ex Augustini men-
 te argumentatur, quia Charitas est diffusa in cordibus, quæ facit, ut lex impleatur,
 ergò charitatem, quæ legem implemus, esse justitiam, quæ justificamur; quod idem est,
 ac si scripsisset, consequens alicujus rei, vel effectum & causam finalem esse causam
 formalem, quod si non est confundere causas, nescio, quid sub hoc accusationis capi-
 te posthac venire possit aut debeat. Ex *quarto* nunc sequitur Tomo opus ad *Simplicia-*
num, unde iterum verba quædam detruncat Bellarminus, quibus si addantur proximæ
 antecedentia, ratio argumentationis, quæ ut us est Augustinus, erit manifesta, quæ
 ex verbis à Bellarmino citatis est obcurior aliquanto. Hæc autem ibi præcedunt: *Non*
secundum electionem Dei propositum manet, sed electio ex proposito. Id est: Non quia Deus in-
venit opera bona in hominibus, quæ eligat, ideo manet propositum Justificationis ipsius; sed
quia illud manet, ut justificet credentes, &c. Conferantur hæc, & adparebit, quam incon-
 sequenter Bellarminus à bonis operibus tanquam Justificationis effectu concludat ad
 Justitiam in hærentem quasi causam Justificationis formalem; quod satis superque etiam
 constare potest ex verbis, quæ Bellarminus ex eodem opere non procul sequentia ad-
 duxit, ut potè idem apertissimè indicantia, ac Evangelicorum sententiam de Justifica-
 tionis causâ finali luculenter confirmantia, nisi quod Bellarminus vi quædam ex eisdem
 voluit elicere, quod Glossæ loco adposuit, *Justitiam, quæ justificamur, esse ex Augustini*
mente Fidem & Charitatem, quæ sit ipsa facultas operandi bene; cujus tamen posterioris
 ne umbella quidem adparet, sed solum prioris, id est, Fidei tanquam doni à præceden-
 te Dei Misericordia provenientis facta est mentio. De Sententia ex operum Tomo
quinto, & quidem ex opere de *Civitate Dei* dictum est supra in *Examine* Questionis de
Fidei justificantis objecto, & breviter ostensum, agere ibi Doctorem sanctum non de lu-
 stitia, quæ justificamur, sed quæ justificati Deo ex debito ad nutum Voluntatis suæ,
 quantum in viribus est, inservire student, ejus ordini sanctissimo obedientes se subji-
 cientes. *Sexto* Tomo producit Bellarminus librum Augustini de *heresibus*, ejusdemque
 caput ultimum in editione hæctenus recepta, (recentior enim *Sirmondi* editio adjicit
 capitula duo) ubi contra recentem ac suo tempore ortam Pelagianorum hæresin, *Dei*
gratiæ inimicam agit Pater Augustus, eam in genere, non justificam solummodò in spe-
 cie, commendans, quæ videlicet *prædestinati sumus in adoptionem filiorum* per Jesum
 Christum, & *quæ eruiamur de potestate tenebrarum,* & *quæ diffunditur charitas in cordibus*
nostris, &c. Bellarmino, quæ Augustinus ad mentem Pauli accuratissimè distinctam
 unum Chaos conjiciente & confundente, ut nimirum in turbido pro more eò felicius
 piscari, atque incautum Lectorem ad suas possit partes trahere, fraude iterum minus pia,
 sed piscatoria. Quæ *septimus* suppeditat Tomus ex opere de *peccatorum meritis & re-*
missione, itidem sistunt gratiam Dei in genere, non justificam in specie, neque ingerunt
 justitiam in hærentem, sed solummodo *occultam* vocant ejus *communicationem & inspi-*
rationem, quia formale ejus minimè occurrit in oculos hominum, aut aliis sensibus ex-
 ternis percipitur, sed fide tantum, ut potè, quod sæpè hæctenus inculcatum, in instrumen-
 to ad id divinitus ordinato. Quo accedunt ex ejusdem Tomo opere de *Natura & Gra-*
tia, præsertim quod ultimum ejus caput de *inchoata, provecita & perfecta* actine justiti-
 tia, non semel in hac & antecedente Controversiâ occurrerunt, adeoque novum non
 de hęc.

desiderant responsum: Ad octavum igitur Tomum progredimur, ac Enarrationes Augustini in Psalmos, è quibus duo profert testimonia Bellarminus. *Priori* hanc adscribit Glossam, quasi docuerit Doctor Augustus, *nos justificari per Iustitiam, quæ sit virtus inherens.* Verùm uti hoc è verbis à Bellarmino citatis non potest per ullam erui consequentiam, ita proximè sequentia aliud longè docent, quæ sic habent: *Facit ergo Iustitiam, id est, opus Iustitiæ, qui habet in se Iustitiam, id est, opus Gratiæ.* Non potuisset manifestius distinguere Augustinus inter opus gratiæ, videlicet divinæ, ex qua est Iustificatio nostra, & inter opus Iustitiæ, nimirum humanæ, quæ illius est fructus & effectus; nullâ omninò mentione factâ causæ *formalis*, per quam homo verè coram Deo dicitur justus & iustificatus: In *posteriori* mentionem facit quidem Augustinus *Iustitiæ in nobis*, sed non tanquam propriæ, verùm alienæ, quod indicat verbis, quæ ex medio abesse voluit Bellarminus: *De Christo autem est dictum, qui iustificat impium.* Quæro, per quam Iustitiam? ane nostram? vix audebit hoc adfirmare quicumque, nisi impudentissimus. Ergò alienam, & quidem non aliam, quam suo merito, suâ obedientia tam activa quam passiva impetratam, quod Paulus & ex eodem quoque Augustinus sæpiusculè inculcavit. Testimonium ex *nono* operum Tomo & expositione in Johannem, uti pleraque hætenus, aliquâ sui parte est mancum. Meminit Augustinus ibidem loci alicujus Apostolici, quo Iudæos acculat, *quod ignorantes DEI Iustitiam, & suam volentes constituere, DEI Iustitiæ non sint subiecti.* Hæc occasione quærit, quæ sit Iustitia DEI, de qua Paulus agit, & quæ sit Iustitia hominis. Priorem responsi partem dedit Bellarminus, ego posteriorem subjungo: *Qua autem erat illorum Iustitia? qui de suis viribus præsumebant, & quasi impletores legis se ipsas ex suâ Virtute dicebant?* Hanc quidem minus necessariam duxit Bellarminus, quæ tamen non debuit omitti, ne Patris sancti responsum ad propositam quæstionem maneret imperfectum. Quamvis enim ex adductis putavit argumentum sibi paratum esse, falsus est tamen, & Lectorem fefellit, quia nullum de inherente Iustitia in illis verbulum legitur. Quod atinet denique testimonium ex *ultimo* operum Tomo & sermonibus de *Verbis Apostoli* delatum, commendat illud quidem, ut etiam proximè antecedens, *Iustitiam à DEO datam*, verùm non addit, quod per illam, tanquam *formalem* causam, homo pridem injustus fiat justus coram DEO, sed potius expressè meminit *Fidei*, tanquam causæ instrumentalis, per quam juxta ordinem Divinum homo iustificatur, cujus etiam sæpius in toto Sermone, ad quem provocat Bellarminus, ex Apostolo mentionem facit, atque sic Evangelicorum Sententiæ accedit. Posset id quidem pluribus ostendi, nisi ex hætenus productis res videretur aperta satis, & nunc ad alia progrediendum esset.

Agit enim porrò Bellarminus contra eas Evangelicorum Sententiæ, quæ *inherenti Iustitiæ* opponuntur, de quibus etsi tanquam de diversis loquitur, indicatum est tamen supra, esse eas sibi invicem sub & coordinatas, ita ut absque omni contradictione possint, imò debeant simul stare, & nulla ab alterâ divelli aut separari, quamvis in gratiam ordinis à Bellarmino observati consultum videatur ita Examen instituire porrò, ut quòd ad quamvis earum in specie objecit ex Augustino, quam brevissimâ licebit Censurâ perstringatur, ac Veritas uberius ad mentem Sancti Doctoris defendatur. Quod igitur attinet primam *Lutheri & Melanthonis* de Fide Sententiæ, quam Sensu quodam latiori descriplerunt tanquam Iustificationi formam, quatenus nimirum causa Instrumentalis ad Formam rei inferendam in ipso actu concurrat, ea, quæ Bellarminus opponit eidem partim à Scripturâ partim ex Augustino, ad eò nullum faciunt præjudicium, ut potius multum conferant subsidium. Nobis nunc iterùm ad Augustinum tantummodò erit respiciendum ex Instituto, cui in explicacione oraculi ex Epistolâ ad Galatas Paulini duplicem adscribit Sensum Bellarminus, an ex fide sincerâ, judicabit Lector eruditus, ubi ipsa Doctoris Sancti verba ex opere de *Spiritu & littera* conferet & ponderabit, quæ ibi inter alia Fidei salvificæ Elogia hæc sunt: *Hæc est Fides, qua impetratur largitas Spiritus, de quo dicitur nos Spiritu ex Fide Spem Iustitiæ expectamus; ubi quidem queri adhuc potest, utrum Spem Iustitiæ dixerit, qua sperat Iustitiæ, an qua speratur ipsa Iustitiæ, quoniam Iustus ex Fide vivens sperat utique Vitam æternam.* Bellar. addit, quasi ex Augustini Sententiæ, *quæ est merces Iustitiæ*, quod tamen hic August. non habet, verùm proximè sequentia: *Itemque Fides esuriens Iustitiæ, Iustitiæ, renovationem de die in diem interioris hominis, proficit in ea & sperat in ea satiari in Vita æterna.* Fateor ingenuè, me in hisce verbis Augustini nihil omninò observare, quod *Lutheri & Melanthonis* Sententiæ jure possit opponi, modò utriusque Mens ritè intelligatur. Eadem est ratio cæterorum trium ex Augustino testimoniorum, quibus oppugnare eam suscepit Bellarminus, id quod ingenui Lectoris partium non studiosi iudicio lubens, ipsius etiam locis, unde perhibentur desumpta, non inspectis committo, cum ipse

verborum tenor tam perspicuus sit, ut sine prolixâ ponderatione ostendat, ad quas debeat referri partes. Quam vero interserit argumentationem contra Evangelicos, hypothesebus nunquam concessis utitur, dum de Fide præsertim supra fuit observatum esse Fidem tale Dei donum, quod homo in ipso Justificationis actu simul accipiat à Deo, neq; in eodem aliter respici, quàm quatenus imputatam Christi Justitiam & hinc remissionem peccatorum amplectitur & adplicat, ut adeo consequentia Bellarmini è principis non benè intellectis deducta sit planè inconsequens, ac nullius omninò valoris. Tertius verò locus totius hætenus occurrit, ut ejus meminisse tantùm, Lectori non immeritò videri possit creare aliquod fastidium & nauseam.

Inter hæc dum meminit receptæ inter suos distinctionis & divisionis Fidei in *formatam* & *informem* eamque ex Augustino etiam firmare nititur, ita ut Charitas sit & dicatur fidei *Forma*, nomine & autoritate Augustini abutitur, eaq; Doctori Sancto adscribit, quæ ibi non leguntur, ubi juxta citationè Bellarminianam legi debebant. Hæc quidè habet, ut dicat, *ubi Dilectio est, ibi necessariò Fides & Spes est*, loquens nimirum de verâ & sincerâ charitate tanquam fructu Fidei, quæ scilicet Fides, Spes proximè post se trahit, aut comitem à latere agnoscit. Desiderantur autem ibi, quæ tamen Bellarm. quasi ex Augustini mente adducit *Summam religionis Christianæ redigi ad charitatem, non ad Fidem; nec omnem, qui credit continuò etiam sperare & diligere*. Neq; etiam potuit ista scribere Bellarminus, Quid enim? Credendumne est, Patrem augustissimum religionis Christianæ summam ad charitatem, & non potius ad Fidem redegisse, ex cujus constanti Sententia ad præcedentem Controversiam est demonstratum, hominem justificari coràm Deo, & sic etiam salvari, solâ Fide? Si de Vita hominis christiani, quatenus in aliorum incurrit oculos, esset Sermo, posset id Sanâ ratione concedi, ut potè quod sit per opera charitatis. At de Summâ religionis christianæ loqui, aliquid amplius requirit, & hic plus ultra eundem est, neq; in solis operibus charitatis subsistendum. Ita etiam non potuit scribere August. quod tamen scripsisse Ipsum vult Bellarminus, quod non omnis, qui credit, continuò etiam speret atq; diligit, nisi de fide hypocriticâ & æquivocè sic dictâ locutus esset. Ad quem verò modum & quo sensu etiam non poterit in universum dici, *ubi Dilectio, ibi etiam Fides*, quia ii etiam non raro se invicem diligere dicuntur, qui tamen verâ & salvificam destituuntur Fide, ut adeò singulari hic opus sit cautione, ne Fidei vel charitati aliquid adscribamus vel denegamus absolutè, ubi distinctio certa venit adhibenda. Hoc ad minimum constat exindè, distinctionem inter Fidem *formatam* & *informem* sensu Papæo acceptam hoc Augustini testimonio non firmari. Quod verò Evangelicis, opera charitatis ad legem referentibus, atque sic ostendentibus, quod in Justificationis negotio nullum habeant locum, neque Fidem justificam faciant ex informi formatam, sed potius à Fide discernantur, uti fructus ab Arbore, Bellarminus opponit urgendo, Fidem quoque eâ ratione pertinere ad Legem, quâ Charitas opera, ut potè præcepta in lege, quia secundùm Augustini verba, quæ ex eodem opere, quo proximè antecedentia, citat Bellarminus, *de Fide etiam multa sunt mandata*, non id est contra Evangelicos, facile concedentes & docentes, Fidem mandari à Deo in primo Legis Decalogicæ Præcepto, in actu Justificationis autem non considerari eam legaliter, & prout est opus bonum, sed Evangelicè, prout est Dei donum, ac quod sæpè hætenus debuit moneri, ordinatum à liberimâ Dei omnia liberè disponentis manu organum, quo in adplicatione Gratix & gratiâ imputatione Meriti & satisfactionis Christi è parte ipsius hominis justificandi voluit uti Deus, quem ad modum Medicus utitur manu ægroti medicinam, vel Dives manu mendici Eleemosynam recipientis, ut ut Deus habeat necessum, hominis justificandi manum in se mortuam ac impotem ad recipiendum facere vivam, id est, ipsam Fidem, tanquam Donum singulare largiri, sine quâ homo, ordine divino semel constituto, esset omnino inidoneus ad hoc negotium.

Pergendum nunc est ad Examen illorum *quinq;* testimoniorum, quibus ex Augustino evincere conatur Bellar. ipsam *renovationem* Justitiam esse dicendam, non *Justificationis effectum*. Et primum quidem ex Epistola post centesimam quinta agit, uti antecedentia testantur & consequentia non tam de Justificationis initio sub initium nostræ Conversionis, quam de ejusdem continuatione, ac uti loquuntur Papæi Doctores, Justificatione secundâ, de quâ tamen hic sermo non est. Antecedentia sunt hæc: *Neque ab illo, quod originaliter trahitur, neque ab his, quæ unusquisque in vita propria vel intelligendo, vel nolendo intelligere mala congregat, vel etiam instructus ex lege additamento prævaricationis exagitat, quisquam liberatur & justificatur &c.* Sequentia autem post verba adfectu, & effectum hæc sunt, *donec sanet omnes nostros languores, & redimat de corruptione, vitam nostram & coronet*

net nos in miseratione & Misericordia. Utraque tamen aperte significant, Augustino hic loci non tantum esse Sermonem de Justificatione, quo sensu in hac ipsa Quaestione sumitur, sed de toto tempore Christianismi hujus Vitae temporalis, usque dum ad perfectam & consummatam pervenire licebit Justitiam. *Secundum* ex Enchiridio testimonium agit quidem de Justificatione, quae una est actio, sed tamen duabus absolvitur partibus, quod ante monui unam, quae dicitur privativa, & consistit in gratuita remissione peccatorum, alteram autem uti dicitur, positiva, & consistit in Justitiae Christi imputatione Augustino hic ad utramque partem respiciente, uti verba praeseferunt non obsecro. *Tertium* ex opere de peccatorum meritis & remissione testimonium, uti primum, praeter ipsam Justificationis gratiam insuper etiam commendat gratiam renovationis sub Elogio *Justitiae*, hominem justificatum ita gubernantis, ut par etiam, quin imò superior esse possit tentationibus Sathanicis, quibus in Ecclesia militante cogitur adhuc esse subiectus; atque idem notanter in antecedentibus vocat *abundantiam Gratiae & Justitiae*, Gratiae nimium justificantis & Justitiae renovantis, utramque non inter se confundens, sed potius accuratissime distinguens & sibi invicem subordinans. *Quartam* ex Sermonibus de Verbis Apostoli itidem illuc respicit, ubi Justitiam hominis justificati *crescere* significat, in proximè sequentibus illud uberius explicans hoc modo: *Ut unusquisque jam in ipsa Justificatione constitutus, accepta scilicet remissione peccatorum per Lavacrum regenerationis, accepto Spiritu Sancto, proficiens de die in diem, videat ubi sit, accedat, proficiat & crescat, donec consummatur, non ut finiatur, sed ut perficiatur.* In quibus Augustini verbis particula causalis *ut* sufficienter indicat, Sermonem non esse de causa Justificationis formali, sed finali, adeo ut nullus Glossae Bellarmini sit locus, quia non de incremento remissionis peccatorum, sed Justitiae & gratiae renovantis agitur. *Quintum* denique ex opere de Spiritu & litera comparat vel potius distinguit Legem Decalographicam in Monte Sinai reperitam cum vel à Lege Evangelicam per Spiritum Sanctum Adostolis, & eorum ministerio aliis datam, de qua iterum in sequentibus scribit, *cum ipsa Charitas diffunditur in corde credentium, Lex est Fidei & Spiritus vivificans dilectorem.*

Porro, quae contra ipsam Justitiae Christi *imputationem* , quam proprie & positivè causam Justificationis *formalem* esse dicunt Evangelici, ejusque potissimam rationem ab *imperfectione inhærentis Justitiae* desumptam, urget Bellarminus, ad *Fidem Spem & Charitatem* provocans, in quibus Justitiam inhærentem consistere ait, Augustino iterum ad partes vocato; non video, quâ ratione Evangelicorum Sententiae aliquod inferant incommodum, aut eam à medio tollant. Locus certè ex *Enchiridio ad Laurentium* à Bellarmino citatus iterum non agit de Justificatione, sed totâ ratione Christianismi, atque omnibus illis, quae ad cultum DEO ex debito præstandum requiruntur, de quibus ibidem disputat prolixissime, nullâ Justificationis expressâ mentione facta. Eadem est ratio Præfationis in Psalmum trigessimum & primum, in quâ quidem Augustinus ex Apostoli mente *Fidem Spem & Charitatem* recenset, sed non alium in finem, quàm ut ostendat, quænam sint illæ, quae ad hominis justificati debitam pertineant obligationem, ne Gratiam Justificationis à DEO frustra videatur accepisse, quam in eadem præfatione per exemplum Abraham ita exposuit, ut hætenus non unum Evangelicis, ipsomet ut plurimum indice Bellarmino, suppeditaverit ad defensionem Imputationis Justitiae Christi argumentum. De testimoniis ex libro de *Natura & Gratia* , quae Bellarminus non sine nausea Lectoris sæpè hætenus inculcavit, agere non est opus, cum eorum mens & Sensus huc omninò non pertineat, uti pleraque ex antecedentibus, à Bellarmino tantum ideo prolatis, ut speciem Lectori præbeat autoritatis Augustinianæ, utur magis faveat Evangelicis, quod ex dictis dicendisque porro constat. Ad rationem *Sextam* Imputationis Justitiae Christi oppositam, praeter ea, quae supra de *Imagine DEI & Justitiae originali* sunt observata ex Augustino, nunc illud singulariter notandum venit, quod Sanctus Doctor non omnimodam comparationem inter Justitiam amissam & restitutam instituit, sed certo quodam modo descriptam, nec etiam huic tantummodò eam adscribit, Seculo, sed etiam, ac præprimis quidem futuro. Testantur de eo iterum & antecedentibus expressè hanc formavit Quaestionem: *Quomodo renovari dicimur, si hoc non recipimus, quod perdidit primus homo, in quo omnes moriuntur?* Et respondit, *Hoc planè recipimus secundum quendam modum, & non reperimus secundum quendam modum.* Hoc generale responsum sufficere potest ad limitationem objectioni Bellarminianæ adhibendam. In sequentibus autem post ea, quae Bellarminus adduxit, ostendit aperte, quod primario ad futuram restitutionem sit re-

spiciendum, scribens: *Renovabimur à vetustate peccati, non in pristinum corpus animale, in quo fuit Adam, sed in melius, id est, in corpus spirituale, cum efficiemur aequales Angelis DEI, apti habitationi caelesti, ubi aëta, quae corrumpitur non egebimus. Renovabimur ergo spiritumens nostra secundum imaginem ejus, qui creavit nos, quam peccando perdidit Adamus.* Eadem mens est Augustini in cæteris, ad quæ Bellarminus provocat, testimoniis, ex quibus manifestum est, quod Pater Augustus renovationem in hoc Seculo agnoverit imperfectam perficiendam in futuro, ut ita sufficiens minimè possit videri ad negotium Justificationis, perfectam ex aëte & omni parte Justitiam requirentis; quæ quia in homine mortali non est, maximæ Christo DEI Filio debentur gratiæ, quod suam nobis, ut potè plenam & Justitiæ legali satis abundanter facientem imputat, ut propria deserti, hac per Fidem induti, coram Patre nos sistere ac tribunali ejus justissimo consistere possimus.

Nunc vindicanda sunt argumenta contra in hærentem Justitiam pro imputatione Justitiæ Christi, quorum *primum* suppeditat Paulus è Psalmo Davidis post trigésimum secundo, circa cujus solutionem Bellarminus iterum ad eò impudenter se gessit, ut impudentius non potuerit, provocans ad explicationem Augustini, qui tamen & hic totus noster est, quod verba ejus, undè fraudulenter pauca quædam excerpit luculenter demonstrant, plucula quidem, sed quæ Evangelicorum Sententiæ accedunt quam proximè: *Beati, quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata, non iniquibus peccata non sunt inventa, sed quorum tecta sunt peccata. Coopera sunt peccata, & tecta sunt abolita sunt.* Quomodo abolita? *Si texit peccata DEVS, noluit advertere; si noluit advertere, noluit animadvertere; si noluit animadvertere, noluit punire, noluit agnoscere, maluit ignoscere Pergit.* Ne sic intelligatis, quod dixit, *peccata sunt cooperta, quasi sint ibi, & vivant.* Hæc Bellarminus putavit omnimodam peccatorum in homine justificato abolitionem inferre, & non observavit, particulam aliàs copulativam & hic habere sensum quandam causalem instar particulæ ut, quasi scripsisset Augustinus, *sint ibi, ut vivant*, vel potius Mortem post se trahant, uti proximè sequentia hunc Sententiam faciunt satis manifestum: *Tecta ergo peccata quare dixit? Ut non viderentur. Quid enim erat DEI videre peccata, nisi punire peccata?* Atque hæc Explicatio Mentis Platii regii tam est propria, ut suum quoque calculum adicere fuerit coactus, celeberrimi singularium Author, Martinus de Roa, Cordubensis Bellarmini in ordine Lojolitico Socius, ad laudata Davidis verba hæc scribens; *Nulla viris major contingere felicitas potest, quam ut DEVS sibi velamen oculorum obtendat, ne eorum peccata respiciat, nimirum ad imputationem, in vindictam; sed perinde ad illa se habeat, quasi non videat, ob veniam & condonationem, quod proximè Regius Vates explicuit, dicens, Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum. Itaque non imputare, est tegerere, & non videre, pro eodem habentur.* Quæ ibidem pluribus parallelis Scripturæ dictis egregie illustrat, tanquam conductus Sententiæ Evangelicorum Advocatus, & hac in parte Confessor Veritatis egregius. Neque hæc solum, verùm cætera etiam Augustini verba, quæ Bellarminus ex eadem Enarratione pro se adducit, nobis interserviunt. In comparationem videlicet adduxit Sanctus Doctor Phariseum publicano penitenti oppositum, atque post plura de eo & inter alia sic scripsit: *Sana ostendebat membra, vulnera tegerat: DEVS ergo tegerat vulnera, noluit. Nam si tu tegerere volueris erubescens, Medicus non curabit. Medicus tegerat & curaret, emplastro enim tegit. Sub tegmine Medici sanatur vulnus, sub tegmine vulnerati celatur vulnus. Cui celas? qui novit omnia.* Si hæc ritè percipiuntur, quale nimirum sit discrimen inter vulnera peccati à DEO, vel ab ipsis hominibus tecta, nullum super amplius erit dubium, quin hac etiam comparatione Augustinus Evangelicorum excellenti Sententiam.

Ad quartum ex eodem Paulo pro Imputatione argumentum Bellarminus iteratò Lectorem ablegat ad opus Augustini de peccatorum meritis & remissione, ex quo tamen ab initio harum pro Imputatione vindiciarum Sufficiens est ostensum, in quo Adamus & Christus ratione peccati & Justitiæ conveniant ex Apostoli Sententia non modò, sed etiam differant. Nunc id saltem venit observandum, etiam si in loco, ad quem Bellarminus intendit digitum, Augustinus utatur verbo *infundamti* non id tamen eo fieri Sensu, quem hic fingit Bellarminus, indeque in hærentem Justitiam exculpere conatur, per quam verè coram DEO justificemur ac iusti dicamur, sed eo potius, quem intelligunt Evangelici, ipsismet verbis hoc

Psal. 32.

T. II. l. III. cap. 5.

hos indicantibus, quæ sequentia sunt: Sicut Ille, in quo omnes vivificabuntur, præterquam, quod se ad iustitiam imitari debuit, præbuit exemplum, dat etiam sui Spiritus occultissimam suam fidelibus gratiam, quam latenter infundit & parvulis; Sic & ille, in quo omnes moriuntur, præterquam, quod cū, qui Præceptum Domini voluntate transgrediuntur, imitationis est exemplum, occulta etiã tæbe carnalis concupiscentia sua tabificavit in se omnes de sua stirpe venientes. Nemini videlicet, cui mens Augustini ex aliis pluribus locis est cognita, obscurum esse potest, Augustinum verbo *infundendi* non alia de causa uti, quàm propter occultationem Gratiæ justificantis, utpotè quæ non in oculos incurrit, ad eoque solâ Fide adprehenditur, quem ad modum si parva licet componere magnis, Præceptor discipulis communicando Doctrinam infundere dicitur Eruditionem, quam ipsis postmodum, ubi atentè sibi eam applicaverint, inque succum & sanguinem converterint, imputat quasi propriam, ut in hoc etiam simili aliquam esse dissimilitudinem ultrò concedatur.

Quintum sequitur, itidem ex Verbis Apostoli desumptum, quibus inter Justitiam Dei & hominum distinguit, in cuius solutione Bellarminus quidem rectè scripsit. Justitiam Dei ad mentem Augustini esse eam, quæ in nobis est ex dono Dei, sed inde non sequitur, esse eam inhærentem, sed potius imputatam, per ea, quæ in citato opere de Gratia & libero arbitrio, quorsum Bellarminus remisit Lectorem, leguntur, ubi non semel tantum hæc Justitia Dei vocatur, quæ est per Fidem Christi, nimirum non alia, quàm Justitia Christi per Gratiam Dei imputata & per Fidem adprehensa & adplicata. Atque sic etiam Pauli verba explicavit Augustinus alibi, eo nimirum in loco, quem ipse Bellarminus adduxit, utpotè quò Justitiam Dei expressissimè vocat *Iustitiam ex Fide à Domino datam*, quod idem est, ac imputatam, quæ Fidem requirit, minus verò necessariam ad Justitiam inhærentem. Neque verum est, quod Bellarminus in Glossa adjicit, *Iustitiam Dei Virtutem adpellari, quâ Lex impletur*, cū, quod supra etiam non semel observatum, non nisi causam finalem Justificationis insinuaverit Augustinus, particulâ ut satis clarè expressam.

Ad cætera ut deveniamus argumenta, quibus imputatio Justitiæ Christi confirmatur, eminet inter alia locus verè classicus ejusdem Apostoli, è posteriori ad Corinthios Epistolâ desumptus, ubi quemadmodum Christus dicitur peccatum, id est, peccator respectu imputationis, ita fideles dicuntur *Iustitia*, id est, justii, respectu eodem, Bellarminus quidem hanc Expositionem rejicit omninò, duasque alias ex Augustini autoritate substituit, quem nobis tamen non esse contrarium, sed planè contententem, accuratior inspectio locorum, quæ Bellarminus adducit, ostendet ad oculum. Et prior quidem locus ex opere de *Spiritu & littera*, aliud nihil habet, quàm ut Justitiam Dei à Paulo deprædicatam dicat esse Justitiam, non quâ ipse Deus est justus, sed quâ nos ab eo facti sumus justii, quod supra sæpius ab Ipso scriptum observavimus, nullâ tamen neque hic mentione factâ Justitiæ inhærentis, quod lectori persuasum voluit Bellarminus. Neque alter locus ex opere contra Maximinum, Episcopum Arianorū, nobis debet opponi, quia in eo defendit Augustinus, Christum dici ab Apostolo peccatū à Patre factum, id est, *Sacrificium pro peccato*; sicut enim antehac sacrificia ex Legge fiebant non nisi per imputationem, ita Christi quoque Sacrificium eo venit respectu, atque ficeriam ex Apostoli sententia nos dicimur Justitia in Christo, non alia iterum ratione, quàm per imputationem. Clarius adhuc hanc mentem suam in gratiam Veritatis Evangelicæ expressit Doctor sanctus in *Enchiridio ad Laurentium*, quem locum à Bellarmino prætermisum hic adscribi interest omninò, ut consensus sit eò manifestior. Ita autem is habet: *Non ait Apostolus, ut in quibusdam mendosis Codicibus legitur, Is, qui non noverat peccatū, pro nobis peccatum fecit, tanquã pro nobis ipse Christus peccaverit, sed ait, Eum, qui non noverat peccatū, id est, Christum, pro nobis peccatum fecit Deus, cui sumus reconciliandi, hoc est, sacrificiū pro peccatis, per quod reconciliari valeremus. Ipse ergo peccatū, uti nos iustitia, nec nostra, sed Dei, nec in nobis, sed in Ipso, sicut Ipse peccatum non suum, sed nostrum, nec in se, sed in nobis constitutum, similitudine carnis peccati, in qua crucifixus est, demonstravit.* Varia in his Augustini verbis latent Evangelicæ Veritatis testimonia, quæ Lectori serio expendenda commendantur & committuntur. Atque in eandem sententiam hæc Pauli verba explicare Ruardum quoque Tapperum Scriptorem Pontificium, uti & alium quendam, nomine Vincentium Cicomam, ex Alphonso Salmerone testatur D. Clozius in Tractatu de *Doloribus Animæ Christi*, quorum nomina ob illud ipsum pertinent ad Confessionem Veritatis Evangelicæ Catholicam, posthac etiam bono cum Deo pluribus aliis è Recentiorum numero augendam.

cap. 51

c. 41

Confid. 192
num. 6.

cap. 3.

6. 13.

de Fide &
oper. c. 14.

Succedit testimonium ex Epistola Pauli ad Ephesios, de *induitioe hominis novi*, & exinde argumentum pro imputatione Justitiæ Christi contra Justitiam inhærentem. Quamvis enim primario hic locus Apostoli videatur referri debere ad ipsam renovatorem, quam auditoribus jam justificatis observandam commendavit, quia tamen hæc nem, quam auditoribus jam justificatis observandam commendavit, quia tamen hæc phrasim alibi adplicatur ad ipsam Justificationem, nominatim in loco Epistolæ ad Galatas parallelo, ubi de Christi induitioe baptismali agitur, non planè nullum hic quoque usum habet. Ad quem verò modum ratio comparationis Vestimenti cum imputatâ Christi Justitia satis est manifesta, Bellarminus tamen, quò non raro fuit occupatus stupore mentis, id minimè attendit, aliqua producens Augustini verba, de discrimine vestis in homine & in bruto, quæ tamen ad præsens Institutum planè non quadrant. Quod enim Apostolus respexit ad vestimentum Bruti, vix credit Bellarminus, quia ipse in antecedentibus concessit, Justitiam hominis, videlicet post lapsum, non esse naturalem, nec nobiscum nasci. Si autem respexit vestimentum, quò homo naturâ nudus vestitur, habemus Evangelici, quod volumus, nec video, quâ ratione Justitia inhærens possit venire in comparationem, quam tamen hic etiam à Paulo indigitatam voluit Bellarminus, vum verbis manifestam inferens; qui si Augustini Commentarium in citatum Pauli locum ex Epistola ad Galatas parallelum vocasset in subsidium, aliter informari potuisset, si modò voluisset. Hæc autem ibi leguntur huc quam maximè pertinentia: *Per Fidem induendo Christum omnes sunt Filii, non naturâ, sicut unicus, qui etiam Sapientia Dei est, neque præpotentia & singularitate susceptionis ad habendam naturalem & agendam Sapientiam personam, sicut ipse Mediator unum cum ipsa suscipiente Sapientia sine interpositione alicujus Mediatoris effectus, sed Filii sunt participatione sapientia, id præparante atque præstante Mediatoris fide, quam Fidei gratiam nunc indumentum vocat, ut Christum induiti sint, qui in eum crediderunt. Et idè filii Dei fratresque ejus Mediatoris sunt effecti.* Expressè Fidem nominat Augustinus, per quam fiat induitio Christi, Fide fieri filios Dei dicit, Fidei gratiam vocat indumentum eorum, qui in Christum credunt, & idè etiam fratres ejus sunt, quæ singula potius Imputationem Justitiæ Christi, quàm inhærentem & propriam nobis sistunt Justitiam, nisi quod receptæ hypothese inserviendum sibi duxit Bellarminus. Ad locum ex Actis Apostolorum, qui Concionis Paulinæ in urbe Antiochia Judæis habitæ nucleum exhibet de remissione peccatorum, dum nihil ex Augustino habuit Bellarminus, quod reponeret, quam sæpè ab eo inculcatum Canonem, *opera non præcedere justificandum, sed sequi justificati*, addens, loqui Doctorem sanctum de operibus verè justis, quibus mandata legis integrè perfectèque servantur, victas ex parte manus dedit Evangelicis. Utur enim post hæc peculiariter Quæstione ex Augustino ostendetur, hominem etiam justificatum non posse in hac vita opus verè & omni ex parte justum facere, vel Mandata Legis integrè perfectèque servare; tamen si hoc etiam obtineret, nondum esset evictum, hominem *formaliter* justificari per Justitiam inhærentem, quia hic Canon Augustinianus etiam secundum Explicationem Bellarmini opera Justitiæ ante Justificationem agnoscit nulla, quod in sequenti Controversia ex eodem Augustino prolixissimè demonstrat, solam urgens Justitiam *habitualem*, ad Justificationem videlicet primam, uti cum suis distinguit, ad secundam verò referens *actualement*, in quo tamen ipso non convenire Doctores, quos vocat *Catholicos*, dissimulare non potuit Bellarminus, quam Litem vel Controversiam sine præjudicio Unionis jactatæ tanquam certæ Veritatis notæ pro & contra ventilari posse existimavit, quamvis non imeritò videatur Evangelicis, hoc etiam exemplo augeri posse Contradictiones Pontificias. *Ultimum* denique argumentum de Pharisæo & Publicano, hoc nimirum justificato præ illo, eludere adè non potuit ex Augustino Bellarminus, ut potius agnosceret fuerit coactus, Pharisæum jactatione meritorum sibi impedimento fuisse, quò minus Templo egrederetur justificatus, quod tamen de Publicano adfirmavit os Veritatis Christus, nullam infusæ vel inhærentis Justitiæ faciens mentionem, sed solùm filialis Fiduciam in Misericordiam Dei, cujus respectu Justificationem impetravit. Nihil nunc restat, quàm ut vel tribus verbis Bellarmini prolixam futilitatem in pervertendo Augustini clarissimo ex opere de *Civitate Dei* testimonio ostendam. Urget, voculam *potius*, quâ usus & ibidem Augustinus, non *excludere* perfectionem Virtutum, sed *præponere* remissionem peccati. Verum, si suo proximè loco docebitur ex Augustino, non inveniri apud justificatos etiam in hac vita *perfectionem Virtutum*, quod nunc in antecessum tanquam certò demonstrandum præsupponitur, responsi nullitas erit manifesta. Inter id autem accedit, quod *Ludovicus Vives*, Hispanus, Commentator ad hoc opus Augustini laudatissimus, citatum & optimè ad sensum Augustini cæteramque ejus doctrinam observavit, partem illam *Potius* non comparationem notare, sed *diversarum specierum oppositionem*, quarum videlicet unam

unam ponendo, alteram à veræ Justitiæ nomenclaturâ removit Augustinus. Et si dicendum, quod res est, hæc Augustini verba non agunt de Iustificacione aut ejus causa formalis, sed de renovatione & justitia, cujus studium requiritur à justificatis quidem, nunquam tamen in hujus vitæ statu deducitur ad perfectionem. Reliqua, quæ prolixiori responsione inseruit cum fastidio Bellarminus, quasi ad Augustini mentem, soluta sunt facilia, quia partim à nobis conceduntur, utpotè, quod Iustitiam renovationis vocat aliquâ ex parte veram, quod suo sensu verum esse agnoscunt Evangelici, partim tanquam petitiones principiorum suis destitutæ fundamentis eadem facilitate rejiciuntur, quâ fuerunt in medium adductæ, ut, quod eandem renovationis Iustitiam dicit esse veram, quia per eam non solum facimus opera ex genere, sed *ex omnibus etiam circumstantiis*, iusta, cujus pronuntiati falsitas bono cum DEO posthac Lectori exhibebitur. Cætera Augustini verba ex eodem opere, quæ Bellarminus denuo inculcat, supra sunt expensa, nec uberius desiderant responsum. De virtute & efficacia Baptismi in deletionem peccatorum suo iridem loco est actum, ut hic nulla sit opus repetitione. Contradictorium est de cætero, quod Bellarminus porrò quasi ex Augustini sensu scribit, Virtutes infusas ita suo quodam modo esse perfectas, ut *quotidie magis ac magis debeant perfici*. Si enim perfectæ jam sunt, quocumque etiam modo, non ulteriori opus est perfectione. Illud etiam improprie & minus accurate dicitur, *Virtutem semel infusam quotidie novâ remissione peccati egere*. Ultima tandem Augustini verba Evangelicis præbent pro imperfectione Justitiæ patrocinium, uti non ita diu post uberius docebitur. Atque sic hætenus illud etiam ex Augustino evictum est, causam Iustificacionis formalem non consistere in Justitia quâdam inherente, vel renovatione Mentis internâ, quæ demum ipso opere & actu sequitur Iustificacionem tanquam effectus, finis & scopus, ad quem Iustificacio dirigitur à Deo; sed in gratuita remissione peccatorum, & originalis, & actualium, ex unâ, ex alterâ autem parte in *imputatione* Justitiæ Christi, exhibentis obedientiam ejus & activam & passivam, quam Gratiâ privatam & positivam homo in ipso Iustificacionis actu per Fidem divinitus datam amplectitur & sibi fiducialiter applicat, in quo habent Evangelici Augustinum testem & confessorem constantissimum.

Libri tertii Caput quintum & seqq.

De

Iustificacionis certitudine.

Hanc ut impugnet Bellarminus, multa iterum è Scripturâ & Patribus conquirunt, Augustino etiam hinc inde ad auxilium vocato, quem hic vindicabimus. Et primo quidem ad verba Davidis, *Delicta quis intelligit?* observat, *Ambrosium Catharinum*, quem hoc in puncto ex aliquâ parte hæreticis accenset Bellarminus, notare, præter *Hieronymum* ab Augustino etiam exponi hunc locum de peccatoribus, *qui dum in tenebris sunt, sua videre non possunt peccata*. Sed respondet Bellarminus, hoc non infirmare argumentum pro incertitudine Iustificacionis ex hoc testimonio desumptum; loqui enim Patres illos de visione peccati ad ea curanda utili, nec dicere velle, peccatores non intelligere, homicidium & adulterium atq; similia, quæ ab illis committuntur, esse peccata, sed indicare voluisse, peccata non videri à peccatoribus, quia non cogitant peccatores, quàm magna sint illa mala, & quàm graviter per ea lædantur ipsi, quod tamen incipiunt cognoscere, cum à Domino convertuntur, & ideo quasi tunc ea primum vidissent, magno concutiuntur horrore, & de eorum curatione magno satagunt studio.

Hæc autem Doctrina, scribit porrò Bellarminus, quæ verissima est, nihil impedit, quò minus justissimi quique dicant, *Ab occultis meis munda me, Domine*; metuentes videlicet, ne fortè hoc ipso sint peccatores, & excecati, quod peccata non vident. Nam David sanctus erat, & tamen dicebat, *Ab occultis meis munda me, Domine*; & August. ipse secunda in hunc Psalmum Concione pro se & universo dixit populo, *Ab occultis meis munda me, Domine*. Deinde ad testimonium Pauli, de semetipso scribentis, *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc sum justificatus*; inter alia Patrum loca ad Augustini etiam provocat autoritatem, in Psalmum quadragesimum & primum vel secundum Ebræos secundum, illa tractantis verba, *Abyssus invocat abyssum*, ac dicentis, *omnes Sanctos, quantumvis proficiant, adhuc abyssum esse, quoniam se ipsos non noverunt*, hunc insuper Apostoli locum adducebat, atque auditores sic adloquentis: *Quanta abyssus sit, audite. Tantam profunditatem credit esse in homine, quæ lateat ipsum hominem, in quo est. Cum enim dixisset, Nihil mihi conscius sum, adjecit, sed in hoc non sum justificatus*. Post hæc retrogreditur ad testimonia V. T. pro incertitudine Iustificacionis, ad quæ Augustinum dicit referre Davidis è Psalmo post quinquagesimum primo verba, *Incerta & occulta Sapientia tua mani-*